

MUNT

Van Richard Osinga verschenen boeken:

Bor in Afrika (2003)

Klare taal (2004)

Wembley, of een seizoen in de stad (2006)

Een duivel met een ziel (2011)

Wie de rechtvaardigen zoekt (2019)

Arc (2021)

Munt (2023)

R I C H A R D
O S I N G A

M U N T

roman

Wereldbibliotheek

Eerste druk 2023
Vierde druk 2024

© Richard Osinga 2023
Alle rechten voorbehouden
Omslagontwerp Studio Jan de Boer
Omslagbeeld © Anya Anti / Arcangel
Foto auteur © Keke Keukelaar

NUR 301

ISBN 9789028453036

www.wereldbibliotheek.nl

Wereldbibliotheek maakt deel uit van Park Uitgevers

I

Zo begint alles: Komba bevindt zich op de heuvel en omdat Komba eenzaam is, schept Hij de mens.

De mens is blind en heeft voeten noch handen, maar Komba zorgt ervoor dat het de mens aan niets ontbreekt.

Toch is de mens niet tevreden en smeekt: 'Ik wil de schepping die mij omringt niet alleen horen en ruiken, maar ook zien. Kunt U me helpen?'

Omdat het een begrijpelijke wens is, geeft Komba de mens ogen.

Een tweede maal smeekt de mens: 'Ik wil me voortbewegen door het bos, ik wil naar de oever van de rivier gaan en de heuvel beklimmen. Kunt U me helpen?'

Omdat het een begrijpelijke wens is, geeft Komba de mens voeten.

Ten slotte smeekt de mens: 'Ik wil mijn eigen voedsel verzamelen, vruchten plukken van de bomen en kleine dieren doden met een speer. Kunt U me helpen?'

Omdat het een begrijpelijke wens is, geeft Komba de mens handen.

Komba schenkt de mens handen en voeten en ogen, en deze mens loopt door het woud, plukt de vruchten van de bomen en doodt dieren met zijn speer. Maar aan het einde van de dag resteren vermoeidheid en ontevredenheid. Waarom de hele dag zoeken naar eetbare vruchten als bomen bijeenge-

bracht kunnen worden in een tuin? Waarom de dieren opjagen wanneer het vee in een omheining kan worden gehouden? Waarom slapen in de kou en de regen?

De volgende dag maakt de mens een bijl van steen en begint de bomen van het woud te kappen. Van het hout maakt hij een woning, een hek dat de geiten belet weg te lopen en een groot vuur. De mens warmt zich aan het vuur. De mens roostert het vlees van de geit op het vuur. De mens danst rond het vuur tot diep in de nacht.

De rook stijgt op naar de hemel en de geur van verschroeid vlees belet Komba te slapen. Komba verlaat de heuvel en trekt zich terug in de hemel, waar de rook van het vuur Hem niet meer kan bereiken.

Op een ochtend in Butembo

Een donkere munt op een vieze doek. Een slordige afbeelding van een mannenhoofd omringd door onduidelijke tekens. De ouderdom van de munt is onmiskenbaar, het zilver gaat schuil onder lagen vuil en oxidatie, maar de grove lijnen geven het gezicht een stille kracht.

Xiao Wei heeft nooit eerder iets dergelijks gezien. De Congolese verkoper kijkt hem aan; het wit van zijn ogen is geelachtig en hij heeft kleine oren die ver van zijn hoofd staan.

‘Hoeveel betaal je ervoor?’ vraagt de Congolees in het Frans. Wanneer hij zijn wenkbrauwen optrekt, bewegen zijn oren mee. Het zijn de oren van een klein hert.

Xiao Wei staart naar de munt. Hij wil hem schoonmaken, het vuil heel voorzichtig wegvegen zodat hij de munt niet beschadigt, met zijn vinger over de tekens langs de rand strijken. Hoeveel zou de man voor de munt willen hebben? Zelfs na zes maanden vindt Xiao Wei het moeilijk om de Congolezen die in zijn *comptoir* komen in te schatten. Ze leggen het metaal dat ze willen verkopen op de toonbank. Hij weegt het af en laat ze het bedrag op zijn rekenmachine zien. Ze knikken, nemen het geld aan en verdwijnen. Slechts een enkeling schudt zijn hoofd en neemt zijn waar mee om die elders aan te bieden. Wat betekent tien dollar voor een Afrikaan? Is het genoeg voor een maand? Is honderd een klein kapitaal? Duizend een droom?

Xiao Wei pakt zijn telefoon. De dagprijzen van goud en coltan kent hij uit zijn hoofd, maar zilver ziet hij zelden langskomen. 155,45 yuan per ounce.

‘Mag ik?’ zegt hij en hij gebaart naar de elektronische weegschaal.

De Congolees knikt. 27,4 gram, net iets minder dan een ounce. Xiao Wei legt de munt terug op de doek waar de Congolees hem in gewikkeld had.

‘Ik kan je vijf dollar geven,’ zegt hij.

De Congolees schudt zijn hoofd en kijkt hem aan met zijn gelige ogen. ‘Deze munt is veel waard. Hij is heel oud.’ Zijn stem is zwaar. Hij articuleert duidelijk, het is eenvoudiger zijn Frans te verstaan dan dat van madame Marguerite.

‘Het is de prijs van zilver.’ Xiao Wei twijfelt of hij de juiste woorden gebruikt, maar de Congolees lijkt hem te begrijpen. Zijn blik dwaalt van het gezicht van de Congolees naar de munt op de doek. Hij verlangt ernaar de munt te bezitten zonder te begrijpen waarom. Als hij hem koopt, dan zal het met zijn eigen geld zijn; bij zijn oom hoeft hij niet aan te komen met zoiets. Xiao Wei heeft een deel van zijn inkomen opzijgelegd de laatste maanden, bedoeld voor de aanbetaling van een appartement in Shenzhen.

De Congolees strekt zijn hand uit om de munt te pakken.

‘Wacht!’

De Congolees kijkt hem aan met een vermoeide blik.

‘Mag ik een foto nemen?’

De Congolees schudt zijn hoofd.

‘Misschien kan ik meer betalen, maar ik heb een foto nodig.’ Hij pakt zijn telefoon en opent de camera-app.

De man laat hem begaan en zegt alleen: ‘Hoeveel?’

Xiao Wei neemt een foto van de voor- en de achterkant van de munt, terwijl de Congolees over zijn schouder kijkt om te controleren of er niemand in de winkel is.

‘Kom maandag terug.’

Met precieze bewegingen wikkelt de man de munt weer in de doek. Zijn handen zijn ruw en looiachtig. Wanneer hij de doek in zijn leren tas laat zakken, schuift de mouw van zijn verwassen overhemd omhoog en toont zijn onderarm. Dikke littekens in de zwarte huid vormen een onhandige spiraal.

‘Maandag,’ zegt de Congolees.

Xiao Wei kijkt de man na. Hij steekt de straat over en duikt de steeg recht tegenover de comptoir in, tussen de Libanese supermarkt en de Azurwinkel.

Xiao Wei pakt zijn telefoon om de foto’s van de munt nogmaals te bestuderen, alleen is de batterij weer leeg. Nadat hij zijn telefoon aan de oplader heeft gekoppeld, sluit hij af om te gaan lunchen. Het rolluik ratelt naar beneden.

De regens van gisteren hebben de drukkende hitte van de afgelopen dagen bezworen, maar ze hebben de onverharde straten van Butembo voorzien van patronen van volgelopen bandensporen en ronde poelen. Xiao Wei kan de overkant van de Avenue Matokeo niet bereiken zonder zijn broekspijpen te besmeuren. De meeste Congolezen lopen op slippers en hebben blote benen, hij draagt altijd een lange broek, een overhemd, een jasje.

In de schaduw van de muur van de kerk op de hoek van de straat zitten drie bedelaars: een blinde, een lamme en een man zonder vingers. Xiao Wei werpt een korte blik in hun lege bedelnappen en neemt zich voor straks in het restaurant te vragen of ze klein briefgeld voor hem hebben.

In Shenzhen is het nu avond. Meilin loopt door de Taoyanstraat. Het is druk, iedereen is op weg van de universiteit naar de metro, en toch zou Xiao Wei haar direct herken-

nen. De manier waarop ze loopt is zo anders dan die van andere studentes. Chinese meisjes lopen als vogels met korte snelle passen. Ze lijken hun benen zo min mogelijk te buigen. Meilin veert echter bij elke stap op, zodat haar staart danst. Ze is kleiner dan de meeste meisjes. Ze is beweeglijk en springerig, met de mollige schouders van een kind.

Over een uur is ze thuis, in haar kleine studentenkamer, dan klapt ze haar laptop open en belt hij haar.

De hele dag door kijkt Xiao Wei op de klok van zijn mobiele telefoon, die laat zien hoe laat het hier is en hoe laat daar. De strenge cijfers geven hem houvast in dit land, waar de tijd een eigen logica lijkt te volgen. Misschien dat zijn telefoon daarom zo snel leeg raakt.

Yu Tong-ren vouwt de krant dicht wanneer Xiao Wei de binnenplaats van het kleine restaurant betreedt. Het heeft geen uithangbord of menukaart, iedereen noemt het Chez Patrice, naar de eigenaar. Xiao Wei groet zijn collega met een handgebaar en bestelt een kom soep en een gekookt ei bij de oude Patrice. Hij schuift bij Yu aan en vraagt hoe deze het maakt.

‘Prima. En jij? Je ziet er bleek uit.’

Patrice komt aangeschuifeld, zet een kom soep voor hem neer en legt het ei ernaast, direct op het plastic tafelblad.

‘Deze klamme warmte,’ zegt Xiao Wei terwijl hij het ei begint te pellen.

Yu lacht hoofdschuddend. ‘Dan heb ik slecht nieuws voor je. Dit is de minst vochtige maand van het jaar. Het wordt alleen maar erger. En jij komt nog wel uit Shenzhen. Ik zou verwachten dat je er een beetje tegen kon. Ik kom uit Harbin. Kun je je voorstellen hoe het voor mij was toen ik in Afrika kwam?’

‘Warmte went nooit.’ Xiao Wei snijdt het gepelde ei in vier stukken, die hij in de soep laat vallen.

‘Hoe gaan de zaken?’

‘Prima.’ Xiao Wei roert met zijn lepel en kijkt hoe het geel van het ei zich vermengt met de soep.

‘Een drukke tijd,’ zegt Yu. Het is half een vraag, half een constatering.

‘Nooit zo druk geweest,’ antwoordt Xiao Wei terwijl hij verdergaat met roeren.

‘Eet smakelijk.’ Yu gebaart naar de soep.

‘Heb jij al gegeten?’

Yu glimlacht. ‘Mijn vrouw heeft me eten meegegeven.’

Wanneer de soep op is, vouwt Yu het kartonnen go-bord open en haalt twee plastic bakjes met go-schijven uit zijn tas tevoorschijn. Een voor een plaatst hij ze tot de stelling waarmee ze gisteren afgebroken hebben weer klaarstaat.

Gedurende twintig minuten spelen ze zwijgend.

Patrice komt vanachter de toonbank en schenkt voor hen beiden een glas thee in, die een laffe papiersmaak nalaat in de mond.

‘Hoe bevalt de Longjing-thee die ik je heb gegeven?’ vraagt Yu.

‘Hemels. Zo veel meer smaak dan dit hier.’

Yu glimlacht. ‘Met de juiste thee is elke ballingschap draaglijk.’

Xiao Wei kent de regels van het go-spel, maar hij heeft het sinds de lagere school nauwelijks meer gespeeld. Het is een langzaam steekspel waarbij je moet proberen de stenen van de tegenstander te omsingelen. Je moet ver vooruitkijken en voorzien wat de ander van plan is. Yu geeft hem aan het begin van de partij negen stenen voorsprong, en toch raakt

Xiao Wei met elke zet steeds verder ingesloten. Hij ziet het plan van Yu pas wanneer hij aan alle kanten in het nauw is gebracht en verder verzet zinloos blijkt.

Yu bergt de stenen weer op in de plastic bakjes en haalt een tijdschrift tevoorschijn.

‘Ik heb wat voor je,’ zegt hij. ‘Een go-tijdschrift.’ Het boekje is gemaakt van goedkoop papier. Het is beduimeld, zit vol vlekken en heeft ezelsoren.

‘Uit de serie Klassieke Partijen. Ik denk dat het nuttig voor je is ze te bestuderen. Dit gaat over de partij van de vierzijdige Seki.’

Xiao Wei bedankt Yu en steekt het flodderige boekje bij zich.

Hij werpt een blik op het ouderwetse horloge van Yu en ziet dat het al vijf voor één is.

‘Ik moet ervandoor.’

Xiao Wei loopt met gehaaste pas terug naar de comptoir. Hij wil over een plas water springen maar glijdt bijna uit op het moment dat hij zich wil afzetten. Dit is een stad van meer dan vijfhonderdduizend mensen en er is nauwelijks een verharde weg te vinden, en evenmin straatverlichting of een fatsoenlijk restaurant. Wat een land.

Het duurt een halve minuut voor de verbinding tot stand komt. Meilin verschijnt, maar dan bevriest het beeld, roerloos staart ze naar boven, naar iets wat zich buiten het scherm bevindt. Even beweegt ze, maar dan verstart ze weer, een verbaasde blik in haar ogen.

Xiao Wei pakt zijn portemonnee om de gsm-kaart van Azur te pakken die hij gebruikt wanneer het netwerk van Airtel kuren heeft, maar ineens is haar stem luid en duidelijk, en beweegt ze soepel en zonder haperen.

Het is al donker aan het worden in Shenzhen ziet hij aan

de achtergrond. De lamp die ze ooit samen kochten op een rommelmarkt brandt.

‘Hoe is het daar?’ vraagt hij.

Het duurt even voor ze antwoordt op zijn vraag. Ze kijkt naar iets wat zich achter haar laptop bevindt, misschien een andere studente uit het studentenhuus.

‘Goed, en met jou?’

Moet zij ook wachten tot ze zijn antwoord hoort? Het kan niet anders. De tijd kan daar niet sneller of langzamer gaan dan hier.

‘Heel goed, hoe is het met je ouders?’

Ze duwt haar haar achter haar oor. Xiao Wei denkt dat zijn vraag niet overgekomen is, dus herhaalt hij hem, maar net op dat moment zegt ze dat haar ouders het uitstekend maken.

Meilin vraagt niet hoe het met de zaken gaat. Ze wil hem niet in verlegenheid brengen. In plaats daarvan vertelt ze dat ze vandaag weer naar de universiteit is geweest. Gisteren is een nieuwe collegereeks begonnen over dichters van de Zes Dynastieën.

‘Vandaag ging het over Cao Cao, maar ik kijk vooral uit naar de lessen over Ruan Ji en Xi Kang en de andere wijzen van het bamboebos.’

Hij kent de dichters die ze noemt, maar het zijn namen uit een andere wereld. Had hij de moed maar gehad iets te studeren zonder enig nut. Hij heeft een economische studie aan het Shenzhen Polytechnic gedaan, hoewel de economische theorieën die ze de studenten daar onderwijzen hem niet interesseerden. Het competitieve voordeel van Porter, de onvolledige concurrentie van Krugman en Schumpeters creatieve vernietiging. Het zijn woorden zonder betekenis, maar deze studie was wat er van hem verwacht werd.

‘Heb jij nog iets meegemaakt?’ vraagt ze.

Xiao Wei wil niet klagen en dan is er niet veel te vertellen. De wegen zijn slecht. De stroom valt uit. Congolezen lijken op elkaar. Ze hebben brede gezichten en slaan zich op de dijen bij het lachen. Sommige vrouwen zijn kaal. Als ze lang steil haar hebben, zijn het hoeren en is het een pruik. De *creuseurs* die graven naar coltan en goud hebben vermoeide ogen en stinken.

‘Er was vanochtend een man in de winkel die me een oude munt wilde verkopen,’ zegt Xiao Wei ten slotte.

‘Wat voor munt?’ Hij ziet de glans in haar ogen zelfs op de haperende, korrelige video.

‘Een zilveren munt.’

‘Heb je hem gekocht?’ Ze is zo enthousiast dat hij het moeilijk vindt te zeggen dat hij niet meer wilde betalen dan de helft van de waarde van het zilver.

‘Ik heb een bod gedaan, maar de verkoper wilde meer.’

De teleurstelling is op haar gezicht te zien, dus voegt hij eraan toe: ‘Hij komt maandag weer.’

‘Hoe oud denk je dat de munt is?’

‘Ik weet het niet. Misschien is-ie uit de tijd van de Belgen. Ik heb een foto gemaakt.’

‘Kun je ’m sturen?’

‘De foto?’

‘Ja. Ik ben benieuwd. Wanneer ik een voorwerp uit vroeger tijden zie, dan vraag ik me af wat die munt allemaal heeft meegemaakt. Ik vind het fascinerend dat iets kleins als een oude vaas, een munt of een sieraad vele generaties mee kan gaan.’

Toen ze elkaar op de middelbare school ontmoetten, was zij de enige in de klas die voor haar plezier de gedichten die ze moesten lezen uit haar hoofd leerde. Xiao Wei heeft geleerd te houden van haar oude gedichten. Woorden die duizend jaar geleden door een dronken dichter werden geschre-

ven klinken voor hem nu helder en duidelijk. De eenzaamheid die ze oproepen overvalt hem ook wanneer hij 's avonds naar de maan kijkt.

‘Misschien is het wel een oude munt van een Afrikaanse koning.’

Xiao Wei denkt aan de handen van de Congolees. Aan de littekens op zijn onderarm.

De deur zwaait niet eenmaal open om een klant binnen te laten in het eerste uur na het videogesprek met zijn verloofde. In het beduimelde go-tijdschrift staat een inleiding. ‘Vanaf het moment dat keizer Yao de regels van het go-spel bedacht zijn er duizenden gedenkwaardige partijen gespeeld, waarin legendarische spelers een volmaakt begrip van de strategieën tentoonspreidden. Go-meesters van vandaag bestuderen deze partijen uit het verleden om ervan te leren. De partij van de vierzijdige Seki is een partij die honderden jaren geleden in Kunming gespeeld is tussen Cui Ying-ying en Lü Dongbin. We bestuderen deze partij niet omdat hij foutloos is, maar omdat hij laat zien dat het soms nodig is buiten de gebaande paden te treden.’

Xiao Wei bladert verder.

De stellingen in het boekje zijn van uitgebreid commentaar voorzien. Hij begrijpt maar de helft van wat er geschreven is en toch leest hij verder. Er is niet veel beters te doen. Bij thuiskomst zal hij een volleerd go-speler zijn. Dagelijks spelen met Yu werpt zijn vruchten al af. Als deze tekst zijn geheimen prijsgeeft, zal zijn niveau nog sneller stijgen. Hij zucht. Een go-speler worden is wel het laatste wat hij wilde.

Achter op het boekje staat een citaat van Sun Tzu. ‘Verdedigen is het voorbereiden van een aanval.’ Het is een advies waar je pas iets aan hebt wanneer je het spel doorziet.

Tegen het einde van de middag wordt het drukker. De creuseurs lopen naar de toonbank, leggen kleine lederen zakjes met coltan-erts neer en stappen weer achteruit. De meesten zeggen niets, ze wachten tot Xiao Wei de coltan gewogen heeft en het geld uitgeteld heeft. Vijftien dollar per kilo. Vandaag heeft niemand meer dan zeventienhonderd gram. Een oude man met kleine grijze krullen en ogen die elk een eigen kant uitkijken heeft slechts tweehonderd gram.

Drie dollar voor een dag werk lijkt goed betaald, maar er moet nog afgerekend worden met de eigenaar van het land waar hij graaft.

Vandaag is er niemand met goud. Misschien moeten de prijzen aangepast worden. Xiao Wei checkt op zijn telefoon of de goudprijs gestegen is. Ongewijzigd sinds vanmorgen. Wat zou Yu voor goud betalen? Zou hij een kleinere marge accepteren? Xiao Wei kan zijn marges wel verlagen, maar dat moet dan direct leiden tot een hogere omzet. Wat als Yu zijn prijs dan weer verhoogt? Ze moeten afspreken dat ze elkaar niet in de weg zitten. Of misschien moet hij juist het tegenovergestelde doen. Zijn prijzen verder verlagen zodat er niemand meer komt.

Als hij terug naar Shenzhen wil, moet de comptoir zo slecht draaien dat zijn oom de vergunning van de hand doet. Dat zou kunnen werken, maar Xiao Wei weet dat hij zijn best zal blijven doen voor de zaak van zijn oom, ook al betekent het dat hij nooit wegkomt uit Butembo. Zijn dromen waren nooit groot, en in geen van zijn dromen reisde hij naar de andere kant van de wereld. Toch is hij hier.

Om zes uur sluit Xiao Wei de winkel en maakt hij de paklijst voor morgenochtend op. Het transport komt om zeven uur. Het is een week van kleine zakjes geweest – alles bij elkaar is het niet slecht.

De laatste momenten van een relatie

‘Ik heb al ja gezegd,’ zegt Eva.

De zon staat laag boven de Oude Lekbrug. Derek knikt zonder iets te zeggen. Hij ziet er moe uit, hij heeft zich vanochtend niet geschoren. Eva voelt zich ondanks alles triomfantelijk.

De oude man uit de Iepstraat komt de hoek om, zijn aan artrose lijdende hond aan de lijn. Hij steekt zijn hand op bij wijze van groet. Ze mompelen hun antwoord. Voelt hij het ongemak? Ziet hij Dereks verkrampte houding, de ellebogen op de knieën, een hand graaiend in zijn haar?

‘Ik kom zondag mijn spullen ophalen,’ zegt Eva. ‘Ik wil je niet zien, dus zorg ervoor dat je pas in de middag komt.’

Derek zwijgt nog steeds. Wanneer de oude man eindelijk de Emmabrug bereikt, staat Eva op van hun bankje en loopt in de richting van de Oude Sluis.

‘En Felice?’ vraagt Derek.

Ze draait zich om, kijkt hem even hoofdschuddend aan en zegt uiteindelijk: ‘Het spijt me voor haar. Ik ga haar missen.’

Onderweg naar de berg Hoyo

Plamedi is hier eerder geweest.

Het pad is overwoekerd door netelplanten die in de schaduw van de baardbomen slingeren en sluipen, luchtwortels van wurgvijgen kronkelen naar de grond als verdwaalde fractalen. Honderdmaal is dit pad vrijgemaakt en nog eens honderdmaal zal het weer dichtgroeien. Alles keert terug naar de oorspronkelijke staat. De enige manier om hier te leven is je erbij neer te leggen dat niets ooit verandert. Dat morgen is als gisteren. Dat elke tak die je weghakt weer aangegroeid is voor je je hebt omgedraaid.

Om snel vooruit te komen moet je de onzichtbare doorgangen kennen onder de laaghangende takken, het pad van de rat, de pardelroller en de blauwe duiker. Je moet klein zijn. Je moet kunnen rennen met je kin onder je knieën.

Nergens is God verder weg dan onder deze bomen.

Deze wereld behoort toe aan kruipende schepselen, aan dieren en mensen die zich verschuilen in de schaduwen, aan giftige kikkers, aan ondergrondse schimmeldraden. In de boomtoppen hoog boven hem krijzen bonte vogels, alleen zij weten te ontsnappen aan de modder, de stekels, de rotting.

God is afwezig, maar het kompas van Plamedi kent geen twijfel. Het noorden is daar, ze moeten proberen hier af te dalen en de stroom terug te vinden die ze een uur geleden verlaten hebben.

Een oude boom is weggezakt in de modder en biedt daar-